

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ОКРЕМИХ НАПРЯМІВ ПРАВОЗНАВСТВА

УДК 341.171:341.24

doi: <https://doi.org/10.33270/02212202.64>

Базов О. В. – кандидат юридичних наук, докторант кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5763-1653>

Правові засади контамінованої моделі міжнародного кримінального правосуддя

У статті проаналізовано правові, а також пов'язані з ними інституційні засади утворення та діяльності міжнародних кримінальних судових органів, які належать до контамінованої (змішаної) моделі міжнародного правосуддя, що викликають великий науковий і практичний інтерес. Метою статті є визначення на підставі міжнародно-правових актів, судової практики та наукових здобутків правових й інституційних засад утворення та діяльності міжнародних кримінальних контамінованих судів, особливостей їх правового статусу, юрисдикції та судової діяльності. Методологічна основа статті полягає у використанні філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів, серед яких ключовими є діалектичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, герменевтичний, антропологічний методи. Наукова новизна полягає у тому, що дослідження правових й інституційних засад утворення та діяльності контамінованих судів у сфері міжнародного кримінального правосуддя в Україні здійснюється вперше. Висновки. Висвітлення сутності та особливостей правових й інституційних засад утворення та діяльності міжнародних кримінальних контамінованих судів має вагоме значення у сфері боротьби з міжнародними злочинами, забезпеченні миру та міжнародної безпеки. Застосування контамінованої моделі міжнародного кримінального правосуддя сприяє підвищенню ефективності протидії міжнародній злочинності.

Ключові слова: міжнародний кримінальний судовий орган; контамінована модель; правові засади; інституційні засади; міжнародні злочини.

Вступ

З-поміж сучасних міжнародних кримінальних судових органів, що найбільш ефективно забезпечують боротьбу із міжнародними злочинами, особливе місце займають суди контамінованої (від лат. *contaminatio* – змішання, поєднання) моделі міжнародного кримінального правосуддя, утворення та діяльність яких обумовлено рядом обставин, зокрема необхідністю як забезпечення ефективності та якості правосуддя, насамперед, у пост конфліктний період, так і необхідністю забезпечення необхідної взаємодії міжнародного і національного компонентів системи міжнародного кримінального правосуддя, зменшення фінансових та інших витрат на утримання та діяльність міжнародних судових органів, що особливо є актуальним в умовах продовольчої кризи у світі, існування пандемії COVID-19.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає в тому, визначити на підставі міжнародно-правових актів, судової практики та наукових здобутків правових й інституційних засад утворення та діяльності міжнародних кримінальних контамінованих судів, особливостей їх правового статусу, юрисдикції та судової діяльності. Це зумовлює постановку та розв'язання низки завдань, зокрема: з'ясування специфіки міжнародно-правових й інституційних засад утворення та діяльності міжнародних

кримінальних контамінованих судів; здійснення аналізу судової практики таких судів; виокремлення основних методологічних підходів дослідження зазначеної проблематики та їх перспективні напрямки.

Виклад основного матеріалу

Однією з моделей міжнародних судових органів у сфері міжнародного кримінального правосуддя є контаміновані кримінальні судові органи. Суди контамінованої моделі міжнародного кримінального правосуддя, які в спеціальній юридичній літературі отримали також назву гібридних, змішаних чи квазіміжнародних судів або трибуналів (Romano, 2002; Kaminska, & Akimov, 2020), являють собою органи міжнародного кримінального правосуддя, правовий статус, юрисдикція та порядок діяльності яких визначаються як нормами міжнародного права, так і нормами внутрішньо-державного права відповідних країн.

Контаміновані суди та трибунали, як правило, поєднують внутрішньодержавну та міжнародну правоздатність. З огляду на контамінований характер утворення та діяльності зазначені спеціальні судові органи можуть формально входити або не входити до судової системи держав, для яких вони створені. Тому їх можна віднести до несистемних (неструктурних) чи зовнішніх судів. Матеріально-правова, процесуальна та процедурна основа діяльності

таких судів може включати норми як міжнародного, так і внутрішньодержавного кримінального права.

Аналіз інституційних засад діяльності контамінованих судів засвідчує, що робочі органи та порядок формування таких судів має змішаний характер. Зокрема, на відміну від постійно діючого Міжнародного кримінального суду та спеціальних міжнародних кримінальних трибуналів *ad hoc*, такі гібридні суди мають змішаний суддівський корпус, змішані служби обвинувача та секретаріату. Змішаний склад суддів включає як національних суддів відповідної держави, так і міжнародних суддів. При цьому порядок призначення як суддів, так і служби обвинувача передбачає участь міжнародних і національних органів.

Контаміновані суди і трибунали під час юрисдикційної діяльності використовують як міжнародне, так і внутрішньодержавне право. Предметна юрисдикція таких міжнародних судових органів може охоплювати як міжнародні злочини, так і злочини, відповідальність за вчинення яких передбачена національним кримінальним правом. З точки зору ефективності запровадження контамінованої форми міжнародного кримінального правосуддя, вона дозволяє досягнути двох цілей одночасно, адже забезпечуючи провідну роль ООН в сфері забезпечення миру, міжнародної безпеки та захисті прав людини, враховуються інтереси інших міжнародних організацій та окремих держав.

Контаміновані суди та трибунали, не зважаючи на наявність загальних ознак, мають характерні особливості, що умовно дозволяє сформувати їх у певні групи. Визначення таких груп обумовлено, насамперед, рівнем участі ООН та відповідних інших міжнародних організацій, зокрема Ради Європи і ЄС, в процесі утворення таких судів (трибуналів) та прийнятті (затвердженні) правових актів, що визначають, зокрема, юрисдикцію, процедурний порядок їх роботи, фінансування та матеріально-технічного забезпечення.

З урахуванням наведеного, на наш погляд, до першої групи таких міжнародних судових органів слід віднести суди (трибунали), що утворені відповідно до міжнародних договорів окремих держав з ООН. До другої групи контамінованих міжнародних судових органів слід віднести суди (трибунали), що утворені згідно міжнародних договорів (рішень) ООН з відповідними міжнародними (регіональними) міжнародними організаціями. Третю групу складають міжнародні судові органи, що утворюються за відповідним рішенням та в межах повноважень тимчасовою адміністрацією (місією) ООН. До четвертої групи слід віднести контаміновані суди, що можуть бути утворені за певних обставин відповідними регіональними міжнародними організаціями.

Як правило, контаміновані суди, що утворені на основі договорів відповідних держав з ООН, організаційно не входять в судову систему відповідної держави. Не входять до національної системи судоустрою і судові органи, що утворюються згідно міжнародних договорів (рішень) ООН з відповідними міжнародними (регіональними) міжнародними організаціями. Проте, змішані суди, засновані тимчасовою адміністрацією чи місією ООН та відповідних міжнародних організацій на території держави, де, наприклад, в умовах гуманітарної кризи та розпаду державних структур проводиться міжнародна миротворча операція, можуть входити в судову систему даної держави та виступати її структурним елементом, оскільки судова влада є важливим елементом державності і державного суверенітету, найважливішим опорним елементом стабільності та усталеності суспільства. Водночас такі суди в постконфліктний період та в умовах перехідного правосуддя, можуть мати змішаний характер предметної юрисдикції та робочих органів суду. Однак, дана відмінність, на нашу думку, має відносний характер, оскільки такі суди, виступаючи складовим елементом національної судової системи відповідної держави, утворюється не у відповідності до звичайної державної законодавчої процедури, а в результаті діяльності зовнішнього повноважного органу, яким може виступати тимчасова адміністрація ООН чи відповідної іншої міжнародної організації. Як справедливо зазначають окремі дослідники, такі суди, *де-юре*, являючись складовою частиною внутрішньодержавної судової системи, *де-факто* є «зовнішніми» судами для держав, на території яких вони функціонують, оскільки створені «зовнішнім законодавцем» (Volevodz, 2009, p. 61).

Вважаємо, що перша група контамінованих міжнародних судових органів представлена Спеціальним судом по Сьєрра-Леоне та Спеціальним трибуналом по Лівану. Друга група – Спеціалізованими судовими палатами Косова ("Law of Kosovo"). Третя група – Спеціальними колегіями з тяжких злочинам в Східному Тиморі та Спеціалізованим судом щодо розслідування воєнних та інших міжнародних злочинів, що були вчинені на території Косова (Internationalized Courts in Kosovo). Четверта група ще чітко не представлена судовими органами, хоча, як відомо, певні дії у цьому напрямі здійснювалися окремими регіональними міжнародними організаціями, насамперед, ЄС та Радою Європи, зокрема, у зв'язку із міжнародною злочинністю в Косово.

Аналізуючи правові і інституційні засади Спеціального суду по Сьєрра-Леоне, слід зазначити, що в умовах громадянської війни будь-який народ проходить через складні виклики та випробування. Сьєрра-Леоне, як і інші постконфліктні країни, постала перед безліччю проблем, враховуючи ту велику економічну шкоду, політичні

та соціальні втрати, котрі були понесені у зв'язку із збройним конфліктом. Велика кількість країн, в яких припиняються збройні конфлікти, часто знову повертаються до них через зовсім нетривалий час. Адже після завершення збройного конфлікту відновлення миру має досить хиткий характер, а мир в таких державах часто залишається вкрай нестабільним. Як наслідок – постконфліктні ситуації в країнах створюють нові невизначеності, які вкрай серйозно підривають можливість на відновлення мирного співіснування. В такий період вкрай важливо провести ефективні дії по захисту прав і свобод людини, зміцнити систему правосуддя та створити умови для ефективного втілення панування права. Тому покарання осіб, які скоїли найсерйозніші злочини, що викликають стурбованість всього міжнародного співтовариства, при повному дотриманні міжнародних стандартів справедливого судового процесу, є вкрай важливим. Одне із невідкладних завдань полягає в тому, яким чином вирішити питання прав людини в контексті міжнародного кримінального права з тим, щоб забезпечити правосуддя перехідного періоду (Parmentier, 2003, p. 204). Саме тому, Сьєрра-Леоне пішло шляхом утворення міжнародного кримінального суду гібридного типу, яким став Спеціальний суд по Сьєрра-Леоне.

Громадянська війна тут супроводжувалася масовими і систематичними порушеннями міжнародного гуманітарного права, порушеннями законів та звичаїв війни та злочинами проти людства. У результаті воєнних дій загинуло більше 300 тис. осіб, а більше 2 млн. осіб були змушені покинути свої домівки та знайти притулок в таборах для біженців. Широке розповсюдження отримало насилля на сексуальній та гендерній основі, масові вбивства, ампутації кінцівок та інших частин тіла, а також вербування дітей в військові сили воюючих сторін (Perriello, & Wierda, 2006, p. 4-9).

Створення Спеціального суду було ініційовано самою владою Сьєрра-Леоне, коли Президент Республіки Ахмад Теджан Кабба направив на ім'я Генерального секретаря ООН Кофі Аннана лист з відповідною пропозицією. У зверненні йдеться про прохання «надати допомогу в створенні ефективного та такого, що заслуговує на довіру, суду, котрий буде відповідати цілям відправлення правосуддя та забезпечення міцного миру» ("President of the Republic", 2000). 14 серпня 2000 р. на своєму засіданні Рада Безпеки ООН одноголосно прийняла резолюцію 1315 (2000), в якій містилося звернення до Генерального секретаря ООН з проханням «заключити шляхом переговорів угоду з урядом Сьєрра-Леоне, метою якої є утворення незалежного спеціального суду» ("Resolution 1315", 2000). 16 січня 2002 р. ООН та уряд Сьєрра-Леоне підписали угоду про створення Спеціального суду по Сьєрра-Леоне, а 29 березня 2002 р. парламент Сьєрра-Леоне ратифікував

вищезазначену Угоду та докладений до неї Статут Спеціального суду. Такий механізм створення міжнародного органу правосуддя став представляти собою новацію для сучасного міжнародного права, адже Рада Безпеки ООН не використала для створення такого Суду процедуру, двічі використану нею раніше при створенні Міжнародного кримінального трибуналу по колишній Югославії та Міжнародного кримінального трибуналу по Руанді, а саме прийняття відповідної резолюції про утворення міжнародного кримінального суду *ad hoc* в якості засобу по підтриманню міжнародного миру та міжнародної безпеки з посиланням на главу VII Статуту ООН.

Спеціальний суд по Сьєрра-Леоне є міжнародним кримінальним судом *ad hoc*, метою якого стало переслідування осіб, яких притягають до відповідальності за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права та права Сьєрра-Леоне, що були скоєні на території Сьєрра-Леоне з 30 листопада 1996 р. Суд був створений на основі Угоди між ООН та Урядом Сьєрра-Леоне від 16 січня 2002 р. ("Agreement between", 2002) на виконання Резолюції 1315 (2000) Ради Безпеки ООН ("Resolution 1315", 2000).

Зазначена Угода регулює правовідносини у сфері дії міжнародного кримінального права та передбачає утворення самостійного судового органу, який не являється складовою частиною системи органів національної юстиції. За змістом цю Угоду можна кваліфікувати як підтвердження міжнародного звичаєвого права та як оригінальне договірне право. Це також цілком відноситься і до визначення злочинів. Відповідно до Звіту Генерального Секретаря про утворення Спеціального трибуналу по Сьєрра-Леоне від 4 жовтня 2000 р. «норми, які визначають перераховані міжнародні злочини, вважаються нормами міжнародного звичаєвого права на момент ймовірного скоєння злочину» ("Dopovid Heneralnoho sekretaria", 2000). Будучи частиною міжнародного правопорядку, міжнародне кримінальне право виникає з тих самих джерел, що і міжнародне право (Cassese, 2008, p. 4). А за відсутності глобального інституту, котрий би займався правотворчою діяльністю, звичаєве право, на нашу думку, продовжує відігравати провідну роль в міжнародному кримінальному праві. Згідно з класичним визначенням, міжнародне звичаєве право існує там, де є фактична практика (*consuetude, repetitio facti*), яка заснована на розумінні юридичного обов'язку (*opinio juris sive necessitatis*) ("Statut Mizhnarodnoho sudu").

Статут Спеціального суду вступив в силу 16 січня 2002 р. (S/2002/246, 2002) після прийняття Закону «Про Ратифікацію угоди про Спеціальний суд» ("Statut Spetsialnoho sudu", 2002). Тут міститься багато нових положень, які відображають, серед іншого, конкретику збройного

конфлікту, який відбувався в Сьєрра-Леоне. Це було намаганням створити менш затратний за видатками судово утворення порівняно з іншими трибуналами. Сам Суд приступив до виконання своїх функцій 1 липня 2002 р. Оскільки зазначений орган міжнародного кримінального правосуддя створений міжнародним співтовариством за участю ООН та являється самостійним судовим органом, який відповідно до Статуту ("Statut Spetsialnoho sudu", 2002) має вищість перед національними судами Сьєрра-Леоне, він являється міжнародним судом. Питання статусу Суду виникло під час вчинення ним правосуддя у справі *Prosecutor v. Taylor*. Так, обвинувачений, колишній Президент Ліберії Чарльз Тейлор, заявив, що Спеціальний суд по Сьєрра-Леоне не має юрисдикції щодо нього, оскільки як колишній голова держави він має імунітет у випадку кримінального переслідування. Спеціальний суд (Апеляційна палата) в своєму рішенні від 31 травня 2004 р., в абзаці 42, заявив, що він є міжнародним судом, а тому колишні керівники держав не можуть покладатися на імунітети в процесах у таких судах (Mangu, 2003, р. 238), адже «міжнародне звичаєве право дозволяє міжнародним кримінальним здійснювати судово переслідування відносно керівників держав, в тому числі діючих» (*Prosecutor v. Ch. G. Taylor*, 2004). Сучасне міжнародне право вирішило протиріччя між імунітетом та міжнародним правом майже повністю на користь міжнародного кримінального права (Proniuk, 2010; Shcherban, & Kaminska, 2020; Kravchenko, 2020; Kononenko, 2018; Bazov, 2021; Vuromenskiy, & Gutnyk, 2021). Значний внесок слід відзначити і вітчизняних дослідників, представників науки кримінального права, філософії права у контексті розробки методологічних засад дослідження даної проблематики (Shaptala, 2019; Hvozdk, 2019; Yuskiv, & Khomych, 2017).

Створення та діяльність Спеціального суду по Сьєрра-Леоне викликало значний інтерес в міжнародній правовій науці. Йому праці багатьох авторів, переважно англійських, наприклад, А. МакДональда (McDonald, 2002, р. 121-143.), С.М. Мейсенберга (Meisenberg, 2004, р. 837-851) тощо.

Проте, оскільки основою створення Спеціального суду по Сьєрра-Леоне став міжнародний договір між державою та міжнародною організацією, що стало вперше для сучасного міжнародного права, даний судовий орган потребує подальшого наукового дослідження, зокрема і з точки зору його контамінованого характеру. Зокрема, Статут Суду детально регламентує його організацію, склад, часову та предметну юрисдикцію, процесуальні аспекти діяльності. Спеціальний суд за ст. 1 Статуту уповноважений розглядати справи осіб, які несуть «найбільшу відповідальність» за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права в Сьєрра-Леоне і

вчинення злочинів, передбачених національним законодавством. Злочини, які охоплюються предметною юрисдикцією, можна розділити на дві групи – порушення норм міжнародного права (ст. 2-4 Статуту) та порушення законів Сьєрра-Леоне (ст. 5 Статуту). Таким чином, змішаний характер Суду проявляється в застосуванні двох систем права при визначенні його юрисдикції, що поширюється на осіб, які несуть найбільшу відповідальність за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права та за вчинення злочинів, передбачених національним законодавством, які були скоєні на території цієї західноафриканської країни, починаючи з 1996 р. Кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося 15 років, тобто з цього віку настає кримінальна відповідальність дітей-комбатантів ("Dopovid Heneralnoho sekretaria", 2000).

Предметна юрисдикція Спеціального суду по Сьєрра-Леоне охоплює наступні види міжнародних злочинів: злочини проти людяності, що були скоєні в рамках нападу на цивільне населення (вбивство; винищення; поневолення; депортація; незаконне ув'язнення; тортури; зґвалтування; сексуальне рабство; примусова проституція; примусова вагітність або будь-яка інша форма сексуального насилля; переслідування за політичними, расовими, етнічними або релігійними мотивами; інші нелюдські діяння); серйозні порушення статті 3 Женевської конвенції 1949 р. та Додаткового протоколу II до неї (військові злочини); інші серйозні порушення міжнародного гуманітарного права (умисний напад на цивільне населення; умисний напад на персонал або об'єкти, які задіяні в наданні гуманітарної допомоги або в місії по підтриманню миру в Сьєрра-Леоне; призов або зарахування дітей, які не досягли п'ятнадцятирічного віку, в військові сили або формування, або використання їх для активної участі в воєнних діях). Національна складова предметної юрисдикції Спеціального Суду охоплює злочини, які передбачені законодавством Сьєрра-Леоне (викрадення дівчат, статеві контакти та інші правопорушення, що пов'язані з наругою над дівчатами, які не досягли 14 річного віку, відповідно до Закону Сьєрра-Леоне про запобігання жорсткому поводженню з дітьми 1926 р.; підпал або руйнування жилих будівель або будівель за Законом Сьєрра-Леоне про умисне нанесення шкоди 1861 р.). Спеціальний суд також вправі притягати до відповідальності та карати за неповагу до суду. Даний склад злочину включає в себе тиск та підкуп свідків, неявку на судовий процес та інші злочинні діяння, направлені на втручання в діяльність судового органу.

Часова юрисдикція Суду обмежена виключно злочинами, які були скоєні на території Сьєрра-Леоне починаючи з 30 листопада 1996 р. і до

завершення в країні громадянської війни. Сам же конфлікт безпосередньо розпочався в березні 1991 р. За розрахунками Комісії Сьєрра-Леоне по встановленню істини та примиренню, протиборчі сили разом взяли скоїли за загальними розрахунками скоїли 14625 порушень прав людини в період 1991–1995 рр. ("Sierra Leone", 1997). Таким чином, лідери збройних формувань та ті масові звірства, які були скоєні у зазначений період, випали із компетенції Суду. Представники місцевого уряду активно заперечували встановлення саме такої дати, та пропонували, щоб за міжнародною допомогою були розглянуті справи про злочини, скоєні з початку конфлікту, тобто з березня 1991 р. На нашу думку, такі часові установки не могли не обмежити вклад Суду в встановлення судової істини в зв'язку зі збройним конфліктом у цій країні.

Територіальна юрисдикція Спеціального суду була зведена до злочинів, які реально мали місце та вчинялися на території Сьєрра-Леоне. Оскільки збройний конфлікт носив не тільки національний, але і регіональний характер, злочини, що були скоєні за межами національної території Сьєрра-Леоне, проте пов'язані з громадянською війною, Судом не розглядалися. Це стосується, зокрема, злочинів, які вчинялися відносно біженців із Сьєрра-Леоне в Гвінею. Такі злочини не потрапили до юрисдикції Спеціального суду. Окрім цього, злочини, які вчинені в Ліберії, також випали із юрисдикції Суду. Зазначені положення дисонують з положеннями іншого міжнародного кримінального суду, а саме Міжнародного трибуналу по Руанді. Зазначений орган міжнародного кримінального правосуддя був наділений юрисдикцією стосовно низки злочинів, пов'язаних з геноцидом 1994 року, проте був вчинений і на території сусідніх держав ("Resolution No. 955", 1994). На нашу думку, це могло бути передбачено й у даному випадку, враховуючи певну схожість конфліктів в Ліберії та в Сьєрра-Леоне, з огляду на те, що такі обмеження негативно вплинули на дотримання принципу невідворотності кримінально-правового впливу, невідворотності покарання. Адже ще понад 200 років тому видатний італійський юрист-гуманіст Чезаре Беккарія у книзі «Про злочини і покарання» вперше висловився про те, що «один з найбільшдієвих засобів, які стримують вчинення злочину, полягає не в жорстокості покарання, а в його невідворотності» (Вессагіа, 1995, р. 70).

Спеціальний Суд складається з підрозділів, перелік яких передбачений ст. 11 Статуту Суду. Йдеться про такі підрозділи: Судовий орган, що складається з двох Судових камер (палат) й однієї Апеляційної камери (палати); Прокурор (Обвинувач) та Секретаріат. Змішаний характер Суду проявляється і в складі його камер (палат), а також в порядку призначення суддів. Не дивлячись на те, що Спеціальний суд являється

уособленим органом по відношенню до судової системи Сьєрра-Леоне, до його складу входять як національні судді, що були призначені урядом цієї африканської держави, так і судді, призначення яких було здійснено Генеральним Секретарем ООН, що дозволяє говорити про ще одну специфіку зазначеного органу в порівнянні з іншими міжнародними трибуналами *ad hoc* (McDonald, 2002). Така структура Суду має явні переваги. Так, на думку Антоніо Кассезе, в минулому голови Міжнародного трибуналу по колишній Югославії та Спеціального трибуналу по Лівану, саме така конструкція не суперечить націоналістичним спрямуванням місцевої влади, які зазвичай достатньо неохоче передають повноваження на здійснення судового переслідування міжнародними органами кримінальної юстиції, оскільки дані повноваження являються частиною державного суверенітету, а присутність в складі суддів громадян цієї держави здатне суттєво полегшити розгляд справ в наслідок знання ними мови країни, її звичаїв, менталітету громадян та ін. (Cassese, 2003, р. 344-345) У всіх палатах Суду більшість складають міжнародні судді. Так, за ст. 12 Статуту камери (палати) складаються з не менше 8 та не більше ніж 11 незалежних суддів при такому порядку розподілення: а) до складу Судової камери (палати) входять троє суддів, один з яких призначається урядом Сьєрра-Леоне, а двоє – Генеральним секретарем ООН; б) до складу Апеляційної камери (палати) входять п'ятеро суддів, двоє з яких призначаються урядом Сьєрра-Леоне, а троє – Генеральним секретарем ООН. Судді Апеляційної камери (палати) та судді Судової камери (палати), відповідно, обирають голову, який веде розгляд справи в камері (палаті), в якій він обраний. Голова Апеляційної камери (палати) являється Головою Спеціального Суду. Судді призначаються на три роки та можуть бути призначені повторно.

Розслідування справ та судове переслідування осіб, відповідно до ст. 15 Статуту, належить до компетенції Обвинувача (Прокурора). Обвинувач (Прокурор) є окремим органом Спеціального Суду та діє незалежно, призначається Генеральним секретарем ООН після консультації з урядом Сьєрра-Леоне на три роки та може бути призначений повторно. Обвинувач має заступника, який призначається урядом Сьєрра-Леоне після консультації з Генеральним секретарем ООН та самим Обвинувачем. Канцелярія Прокурора уповноважена опитувати потерпілих та свідків, вести допити підозрюваних, збирати докази та проводити розслідування на місці. З огляду на характер вчинених в Сьєрра-Леоне злочинів у процесі призначення співробітників Канцелярії Обвинувача п. 4 ст. 15 Статуту передбачена необхідність призначення обвинувачів та слідчих з

досвідом роботи щодо злочинів, які мають гендерний аспект, а також у сфері правосуддя для неповнолітніх.

Змішаний характер Суду виявляється і в його правозастосовному процесуальному праві. В процесі відправлення правосуддя Суд, відповідно до ст. 14 Статуту, керується *mutatis mutandis* Правилами процедури та доказування Міжнародного кримінального трибуналу по Руанді, Законом Сьєрра-Леоне «Про кримінальний процес» 1965 р. За Статутом Спеціальний Суд та національні суди Сьєрра-Леоне мають паралельну юрисдикцію, при цьому Спеціальний Суд в межах своєї юрисдикції має верховенство над національними судами. На будь-якій стадії судового розгляду Спеціальний Суд може офіційно просити передати йому судову справу (ст. 8 Статуту Спеціального трибуналу по Сьєрра-Леоне).

Варта уваги справа Спеціального суду по Сьєрра-Леоне стосовно колишнього президента Ліберії Чарльза Тейлора. Він став єдиним не громадянином Сьєрра-Леоне, якому пред'явив обвинувачення Прокурор Спеціального суду, а також і першим колишнім головою держави з часів Нюрнберзького процесу. Початкове обвинувачення, яке було пред'явлено відносно Тейлора 7 березня 2003 року, містило 17 пунктів обвинувачення, серед яких значилися воєнні злочини, злочини проти людяності та інші тяжкі порушення норм міжнародного гуманітарного права. 29 травня 2007 року, за місяць до початку процесу, остаточне обвинувальне заключення було скоректоване до 11 пунктів. Справа Тейлора офіційно була відкрита 4 червня 2007 року. Під час процесу сторона захисту намагалася опротестувати юрисдикцію Суду стосовно Ч. Тейлора, обґрунтовуючи свою позицію тим, що підсудний як голова держави має імунітет від судового переслідування, і не може бути засудженим органом правосуддя іншої держави. Спеціальний суд (Апеляційна палата) в рішенні від 31 травня 2004 року, в абз. 42, заявив, що він є міжнародним судом, тому колишні керівники держав не можуть покладатися на імунітети в процесах в таких судах (Mangu, 2003), адже «міжнародне звичаєве право дозволяє міжнародним кримінальним здійснювати судові переслідування відносно керівників держав, в тому числі діючих» (Prosecutor v. Ch. G. Taylor, 2004).

Таким чином, Суд відкинув заперечення захисту та прийняв справу до свого провадження. Результатом судових слухань став обвинувальний вирок колишньому президенту Ліберії Чарльзу Тейлору. 26 квітня 2012 року Судова палата визнала Тейлора винним за 11 пунктами обвинувачення як співучасника, посібника, підбурювача та безпосереднього виконавця воєнних злочинів, злочинів проти людяності та

інших тяжких порушень норм міжнародного гуманітарного права, скоєних його підлеглими із Об'єднаного революційного фронту (RUF). Він був засуджений на 50 років позбавлення волі. Відносно проголошеного вироку Тейлор звернувся з апеляцією, результатом чого стало підтвердження Апеляційною палатою рішення першої інстанції. Ч. Тейлор став першим головою африканської держави, притягненим до відповідальності міжнародним органом правосуддя та першим лідером держави, визнаним винним міжнародним судом за злочини, що були скоєні після Другої світової війни.

Спеціальний трибунал по Лівану, який за своєю правовою природою є контамінованим міжнародним судом, на прохання уряду Лівану створено 2007 р. на основі Угоди між ООН та Ліванською Республікою ("Doc. UN S/RES/17572007", 2007), підписаної Урядом Лівану та ООН на виконання Резолюції 1664 (2006) Ради Безпеки ООН ("Resolution No. 1664", 2006) та резолюції 1757 Ради Безпеки ООН відповідно до Резолюції 1757 (2007) Ради Безпеки ООН положення доданої до неї Угоди між ООН та Ліванською Республікою про заснування Спеціального трибуналу по Лівану та Статут трибуналу вступили в силу 10 червня 2007 року ("Resolution No. 1757", 2007). Офіційно СТЛ розпочав свою роботу 1 березня 2009 року в м. Гаага, на сьогоднішній день місцезнаходження Трибуналу – Лейдсендам, Королівство Нідерландів. Це перший випадок утворення Радою Безпеки ООН змішаного національно-міжнародного суду на основі Глави VII Статуту ООН.

Юрисдикція та організація Спеціального трибуналу по Лівану визначені в Угоді між ООН та Ліваном та в Статуті Трибуналу. Відповідно до ст. 1 Статуту, його юрисдикція розповсюджується на осіб, винних у вчиненні терористичного нападу 14 лютого 2005 року, в результаті якого загинув колишній прем'єр-міністр Лівану Рафік Харірі, а також загинули або були поранені інші особи. Якщо Трибунал визначить, що інші напади, які мали місце в Лівані в період з 1 жовтня 2004 року до 12 грудня 2005 року або в будь-який наступний період, встановлений сторонами зі згоди Ради Безпеки, взаємопов'язані у відповідності до принципів кримінального правосуддя та за своїм характером та ступенем тяжкості аналогічні нападу 14 лютого 2005 року, він також матиме юрисдикцію над особами, які відповідальні за такі напади.

Основу права, яким керується Спеціальний трибунал по Лівану, складають норми міжнародного кримінального права та кримінального законодавства Лівану: положення Кримінального кодексу Лівану, що стосуються переслідування та покарання за акти тероризму, злочини та правопорушення проти життя та особистої недоторканості, незаконні об'єднання та недонесення про

злочини та правопорушення, включаючи норми, що стосуються матеріальних елементів злочину, участь в злочині та змові; а також ст. 6 і 7 Закону Лівану 1958 р. «Про посилення покарань за ведення підривної діяльності, громадянську війну та міжконфесійну ворожнечу». Таким чином, Спеціальний трибунал по Лівану при здійсненні правосуддя застосовує норми як міжнародного, так і національного кримінального права (Damgaard, 2008, p. 270).

Слід звернути увагу на тому, що Статут даного органу міжнародного кримінального правосуддя передбачає можливість проводити судовий розгляд за відсутності обвинуваченого (заочний судовий розгляд), якщо обвинувачений: а) прямо в письмовій формі відмовився від свого права бути присутнім на процесі; б) не був переданий в розпорядження Трибуналу відповідними державними владами; с) переховується від правосуддя або не може бути виявленим і були зроблені всі розумні кроки для забезпечення його явки в Трибунал і його повідомлення про обвинувачення, затверджених суддею попереднього розгляду.

Спеціальний трибунал по Лівану має типову для органу міжнародного кримінального правосуддя організаційну структуру. Так, до його складу, за ст. 7 Статуту, входять: а) камери (судові палати), які включають суддю попереднього розгляду, Судову камеру (палату) та Апеляційну камеру (палату); б) Обвинувач; с) Секретаріат; та д) Канцелярія захисту. Суддів та Обвинувачів призначає Генеральний секретар ООН на три роки, їх може бути призначено повторно на строк, який визначить Генеральний секретар ООН в консультації з урядом Лівану. Таким чином, контамінований характер Трибуналу відобразився як на призначенні сторони обвинувачення так і на складі його камер (палат), які включають як ліванських, так і міжнародних суддів. Відповідно до ст. 8 Статуту Трибуналу камери (палати) мають наступний склад: а) один міжнародний суддя попереднього розгляду; б) три судді, котрі утворюють Судову камеру та один із яких являється ліванським суддею, а двоє – міжнародними суддями; с) п'ять суддів, котрі утворюють Апеляційну камеру та двоє з яких являються ліванськими суддями, а троє – міжнародними суддями; д) двоє запасних суддів, один із яких являється ліванським суддею та один – міжнародним суддею. Судді Апеляційної камери та судді Судової камери обирають, відповідно, головуючого суддю, який веде судовий розгляд в камері, для якої він обраний. Головуючим суддею Апеляційної камери являється Голова Спеціального трибуналу. Спеціальний трибунал і національні суди Лівану мають паралельну юрисдикцію (ст. 4 Статуту). При цьому в межах своєї юрисдикції Трибунал має верховенство над національними

судами Лівану та вправі на будь-якій стадії судочинства просити національний судовий орган передати йому провадження по справі. Ефективна практична діяльність Спеціального трибуналу по Лівану, його організація та правове регулювання слугують акумуляції міжнародного досвіду при розслідуванні та здійсненні кримінального переслідування за злочини тероризму, що в перспективі є надважливим для подальшого ефективного розвитку правових засад системи міжнародного кримінального правосуддя.

Утворення Спеціалізованого суду щодо розслідування воєнних та інших міжнародних злочинів, що були вчинені на території Косова відбулося в умовах, коли стала зрозумілою необхідність в міжнародному компоненті у сфері правосуддя в Косово, перш за все у міжнародних суддях та прокурорах, стала очевидно протягом перших декількох місяців діяльності Місії ООН у справах Тимчасової адміністрації в Косово (UNMIK), не зважаючи на те, що на її територію був введений військовий контингент НАТО KFOR, та Косово, відповідно до резолюції 1244 (1999) Ради Безпеки ООН ("Resolution 1244", 1999), перейшло під управління ООН. Місією ООН (UNMIK) було здійснено важливі заходи щодо формування системи перехідного правосуддя в Косово, зокрема у сфері утворення нових судових органів та укомплектування судів новими косовськими суддями та прокурорами. Місія ООН визнала необхідність запровадження міжнародного компоненту в косовську систему правосуддя, оскільки в Косово лише за участі міжнародних суддів та прокурорів існувала можливість забезпечити неупереджене та об'єктивне розслідування вчинених міжнародних злочинів, надійний нейтралітет суду в кримінальних процесах. Тому, в ситуації, яка не терпіла зволікань та без відповідних переговорів про спеціальний договір між ООН і національним урядом, з метою притягнення до кримінальної відповідальності осіб, причетних до вчинення тяжких міжнародних злочинів, Місією ООН в Косово (UNMIK) було утворено змішані судові колегії шляхом прийняття спеціальних рішень Місії ООН. Отже, правові засади розміщення міжнародних суддів і прокурорів в Косово регламентувалися у відповідності до резолюцій Ради Безпеки ООН і відповідних рішень Місією ООН (UNMIK).

В умовах сьогодення зазначений орган міжнародного правосуддя припинив свою діяльність, а справи щодо злочинів проти людяності та воєнних злочинів за міжнародним правом розглядаються вищезазначеним Спеціалізованими судовими палатами Косова. Пізніше Місією ООН у справах Тимчасової адміністрації в Косово (UNMIK) було замінено Місією ЄС EULEX. Загалом утворення та діяльність Спеціалізованих судових палат Косова

демонструє ефективну взаємодію ООН з такими міжнародними організаціями як ЄС і Рада Європи. Як відомо, Суд було утворено після звіту міжнародної комісії на чолі з відомим швейцарським дипломатом Марті ("Council of Europe Parliamentary", 2010), так званого звіту Марті, та прийняття Резолюції ПАРЄ № 1782 від 25 січня 2011 року «Розслідування повідомлень про нелюдське поводження з людьми та незаконний обіг людських органів в Косово». Зазначено, що «незаконний обіг людських органів сьогодні представляє собою виключно серйозну проблему у всьому світі та відкрито протирічить самим основним стандартам прав людини та гідності». І хоча деякі конкретні докази вищезазначеної та іншої злочинної діяльності вже існували ще на початку десятиліття, зокрема, знищення Армією визволення Косово культурної спадщини та релігійних православних святинь Сербії (Maniscalco, 2006, p. 21-46), вбивства, насильницькі зникнення, незаконне утримання, сексуальне насильство і нелюдське поводження ("Kosovo", 2000).

ЄС та його Місія EULEX розпочали розслідування міжнародних злочинів в Косово. Під тиском міжнародного співтовариства 8 серпня 2015 року Асамблея (парламент) Косова змінила Конституцію Республіки Косово ("Law of Kosovo", 2015) для створення спеціального кримінального механізму для Косово – Спеціалізованих судових палат Косова (KSC), та спеціалізованої прокуратури – Спеціальну прокуратура (SPO). У той же день парламент цієї республіки прийняв спеціальний Закон про спеціалізовані палати та спеціальну прокуратуру ("Law of Kosovo"), за яким предметна юрисдикція Палат поширюється на міжнародні злочини, що були зазначені в Резолюції № 1782 ПАРЄ. Спеціалізованими судовими палатами Косова 2020 року було висунене обвинувачення у вчиненні міжнародних злочинів першим десяти ватажкам УÇК, серед яких – колишній президент Косова Хашим Тачі, колишній спікер парламенту Косова Кадрі Веселі, колишній прем'єр-міністр Косова Рамуш Харадінай, колишній командувач УÇК Назіф Мехметі, керівники військових підрозділів УÇК Рустем Мустафа Ремі, Самі Луштаку та ін. Як відомо, Рамуша Харадіная раніше за вчинення міжнародних злочинів на території колишньої Югославії вже було засуджено МКТЮ, але тоді обвинувальний вирок відносно нього не було підтримано апеляційною інстанцією МКТЮ.

Отже, основними документами щодо створення та діяльності Спеціалізованих палат та Спеціалізованої прокуратури є відповідні резолюції та рішення Ради Безпеки ООН, Ради Європи, Європейського Союзу, а також Конституція Республіки Косово, Закон Республіки Косово про спеціалізовані палати та спеціальну прокуратуру та

інші нормативно-правові акти Косово. Також важливим є обмін листами між президентом Косово та Верховним представником ЄС від 14 квітня 2014 р., ратифікованими Косово в якості міжнародної угоди між Косово та Європейським Союзом ("Law of Kosovo"). Конституційний суд самопроголошеної республіки прийшов до висновку, що зміни до Конституції впливають із цієї міжнародної угоди між Косово та ЄС ("Judgment Constitutional Court"). Проте, виникає сумнів, чи обмін листами між Косово та Верховним представником ЄС представляє собою міжнародний договір, оскільки статус президента самопроголошеної республіки та його повноваження щодо права заключати міжнародні договори являється дискусійним питанням. Також Верховний представник ЄС не наділений повноваженнями укладати такі договори, адже відповідно до законодавства Європейського Союзу правом заключати міжнародні договори наділена Рада ЄС (Hartley, 2010, p. 188).

Застосовне право Спеціалізованих судових палат Косова та Спеціальної прокуратури полягає у застосуванні під час здійснення правосуддя як звичаєвого міжнародного права та міжнародних документів з прав людини, так і правових актів Республіки Косово. Необхідно звернути увагу на тому, що Конституція Косова передбачає пріоритет звичаєвого міжнародного права над національним правом. Отже, судді Спеціалізованого суду по Косово під час здійснення судочинства можуть безпосередньо застосовувати міжнародне право та практику міжнародних кримінальних трибуналів. Але при призначенні покарання судді повинні керуватися законом Косова, що діяв на момент вчинення відповідного злочину.

До правової бази Спеціалізованого суду по Косово відносять Правила і процедури доказування, прийняті Судом 2017 року. Слід зауважити, що за Угодою з приймаючою стороною, якою, відповідно, є держава Королівство Нідерландів, та Косово, приймаюча держава допускає лише тимчасове тримання під вартою підозрюваних та розміщення свідків. Тому покарання засуджені особи повинні будуть відбувати за межами території Нідерландів.

Місія ЄС з верховенства права в Косово, у межах Спільної політики безпеки і оборони ЄС, відповідає за призначення суддів, прокурорів та керівника секретаріату Спеціалізованого суду. Спеціалізовані судові палати Косова, а також і Спеціалізована прокуратура укомплектовані виключно міжнародними прокурорами та повністю міжнародними посадовими особами, що призначаються ЄС. Судді також являються винятково міжнародними та призначаються головою Місії ЄС в Косово за рекомендацією комісії з відбору суддів. Такий самий порядок застосовується для призначення президента

Спеціалізованих судових палат Косова. Суддями Спеціалізованого суду по Косово стали представники Великобританії, США, Бельгії, Франції, Німеччини, Італії, Ірландії, Канади, Нідерландів, Чехії, Швейцарії і Естонії. Важливі функції органу контролю за незалежністю та недоторканністю суддів, а також щодо затвердження методу відбору і розподілу судових справ виконує Асамблея суддів EULEX.

Таким чином, Спеціалізований суд по Косово з місцезнаходженням за межами Косова у Гаазі (Нідерланди) та з ексклюзивною участю міжнародних суддів та прокурорів є важливою формою міжнародного кримінального правосуддя. Зазначений Суд, в утворенні правових та інституційних засад якого приймали участь ООН, Рада Європи, ЄС та окремі держави, а також Республіка Косово, є важливою формою контамінованого правосуддя.

Спеціальні колегії по тяжким злочинам в Східному Тиморі слід віднести до третьої категорії контамінованої моделі міжнародного кримінального правосуддя. Ці Колегії були утворені Тимчасовою адміністрацією ООН в Східному Тиморі (ТАООНСТ) після того як на територію Східного Тимору був введений миротворчий контингент ООН. Це змішаний кримінальний трибунал з виключною юрисдикцією відносно серйозних злочинів. Колегії були утворені в односторонньому порядку Тимчасовою адміністрацією ООН в ситуації, яка не терпіла зволікань та без відповідних переговорів про спеціальний договір між ООН та національним урядом Східного Тимору. Рада Безпеки ООН у резолюції 1272 (1999) від 25 жовтня 1999 р. визначила ситуацію в Східному Тиморі як таку, що представляє собою загрозу миру та міжнародній безпеці. Виразивши стурбованість даними, які вказують на те, що в Східному Тиморі були скоєні систематичні, широкомасштабні та грубі порушення міжнародного гуманітарного права та права прав людини, Рада Безпеки ООН постановила створити, в відповідності до доповіді Генерального секретаря ООН, Тимчасову адміністрацію ООН в Східному Тиморі (ТАООНСТ), яка буде нести загальну відповідальність за адміністративне управління в Східному Тиморі та буде наділена всіма законодавчими та виконавчими повноваженнями, включаючи здійснення правосуддя. Рада Безпеки ООН підкреслила, що особи, які винні в грубих та широкомасштабних порушеннях міжнародного гуманітарного права та права людини, несуть особисту відповідальність та закликала всі сторони співробітничати в розслідуванні даних фактів.

З урахуванням наведеного Спеціальні колегії по тяжким злочинам в Східному Тиморі було утворено для притягнення до кримінальної

відповідальності осіб, причетних до скоєння тяжких злочинів на території Східного Тимору в період з 1 січня по 25 жовтня 1999 року Юрисдикція Колегій розповсюджувалась, таким чином, в основному на злочини, що були вчинені проіндонезійською міліцією у відповідь на референдум з незалежності, який відбувся в серпні 1999 року (Koumjian, 2004). Колегії було утворено Тимчасовою адміністрацією ООН в Східному Тиморі для надання допомоги вкрай слабкій та неефективній судовій системі Східного Тимору, в якій були відсутні діюче кримінальне законодавство та судова інфраструктура, а судді, прокурори та судові адміністратори не мали відповідної підготовки (Reiger, & Wierda, 2006). Вони розглядали судові справи з 2000 по 2006 роки та на даний час повністю завершили свою діяльність.

Правову основу Спеціальних колегій по тяжким злочинам в Східному Тиморі складають розпорядження ТАООНСТ № 1999/3 «Про утворення Перехідної комісії по судовій системі»; № 2000/11 «Про організацію судів в Східному Тиморі» ("UNTAET/REG/2000/11", 2000); № 2000/15 «Про утворення Колегій з виключною юрисдикцією відносно серйозних злочинів» ("UNTAET/REG/2000/15", 2000) та розпорядження № 2000/30 «Про тимчасові правила кримінального процесу» 2000 р. Цей контамінований суд включає національні та міжнародні елементи правосуддя. Часова юрисдикція Колегій охоплює період, коли Східний Тимор боровся за свою незалежність від Індонезії, а саме час з 1 січня до 25 жовтня 1999 р. Предметна юрисдикція Спеціальних колегій по тяжким злочинам в Східному Тиморі включає злочини геноциду, воєнні злочини, злочини проти людяності, а також вбивства, сексуальні злочини та тортури, відповідальність за які передбачена кримінальним законодавством Східного Тимору. За суб'єктивним складом юрисдикція Колегій розповсюджується на фізичних осіб, які є як громадянами Східного Тимору, так і іноземні громадяни, які причетні до скоєння на території Східного Тимору в період з 1 січня по 25 жовтня 1999 року злочинів, які віднесені до предметної юрисдикції Колегій ("Resolution 1315", 2000; Yuskiv, & Khomych, 2017; Kaminska, & Akimov, 2020; Shaptala, 2019; Hvozdik, 2019).

Структура Колегій представлена Групою по розслідуванню серйозних злочинів: двома Судовими колегіями в Округовому суді Ділі, кожна з яких складається з двох міжнародних суддів та одного судді зі Східного Тимору; однією апеляційною колегією в Апеляційному суді округу Ділі, яка складається з двох міжнародних суддів та одного східнотиморського судді; Прокурорською службою Східного Тимору. При розгляді особливо важливих справ в Апеляційному суді могли

створюватися спеціальні колегії в складі трьох міжнародних суддів та двох суддів зі Східного Тимору. Тобто, міжнародні судді склали більшість як в першій, так і в апеляційній інстанціях Колегій.

У прийнятій Радою Безпеки ООН резолюції 1543 (2004), високо оцінюючи роботу Місії ООН з підтримки Тимору-Лешті та прогрес в виконанні основних задач, передбачених мандатом Місії, було визначено, що Групі з розслідування серйозних злочинів слід завершити розслідування всіх справ до листопада 2004 року, а судові процеси та іншу діяльність Спеціальних колегій не пізніше 20 травня 2005 року ("Resolution 1543", 2004; "Resolution 1664", 2006). Відповідно до доповіді Генерального секретаря ООН від 26 липня 2010 року за п'ять років обвинувальні висновки були пред'явлено 391 особі, проведено 55 судових розглядів за участю 87 підсудних ("Dopovid Heneralnoho sekretaria", 2010). Колегії остаточно завершили свою діяльність 2006 року, передавши всі нерозглянуті справи в національні суди Східного Тимору.

Наукова новизна

Наукова новизна роботи полягає в тому, що дослідження правових й інституційних засад утворення та діяльності контамінованих судів у сфері міжнародного кримінального правосуддя в Україні здійснюється вперше. На підставі міжнародно-правових актів, судової практики та наукових здобутків розкрито специфіку утворення та діяльності міжнародних кримінальних контамінованих судів, особливості їх правового статусу, юрисдикції та судової практики, а також здійснено наукову класифікацію зазначених міжнародних кримінальних судових органів.

Висновки

Висвітлення сутності та особливостей правових й інституційних засад утворення та діяльності міжнародних кримінальних контамінованих судів має вагоме значення у сфері боротьби із міжнародними злочинами, забезпеченні миру та міжнародної безпеки. Застосування контамінованої моделі міжнародного кримінального правосуддя сприяє підвищенню ефективності протидії міжнародній злочинності.

Міжнародні кримінальні контаміновані суди є моделлю міжнародного кримінального правосуддя. Гібридний характер таких судів, який передбачає об'єднання зусиль ООН, регіональних міжнародних організацій та окремих держав обумовлений необхідністю оперативного та ефективного розв'язання проблем боротьби з міжнародною злочинністю. Водночас ці міжнародні суди можна охарактеризувати як менш затратні для вирішення судових проблем, як більш бюджетну інституційну модель, що забезпечила притягнення до відповідальності міжнародних злочинців. Класифікація міжнародних кримінальних контамінованих судів на певні групи обумовлена різним рівнем участі ООН в процесі їх створення та діяльності.

Міжнародні кримінальні контаміновані судизалишили значний спадок для міжнародного кримінального права та міжнародного кримінального процесу. Їх успішна практична діяльність, організація та правове регулювання стали можливим з причин того, що міжнародне правосуддя стало спиратися на розвинені та дієві правові (матеріально-процесуальні) та інституційні основи, а також враховувати особливий характер певного збройного конфлікту. Це зокрема потребує подальших наукових досліджень правових й інституційних засад діяльності таких судів.

REFERENCES

- Agreement between the United Nations and the Government of Sierra Leone on the Establishment of a Special Court for Sierra Leone* (2002)/2178 U.N.T.S. 137.
- Bazov, O.V. (2021). Rozvytok pravovykh ta instytutsiinykh zasad diialnosti Spetsializovanykh sudovykh palat i Spetsializovanoi prokuratury po Kosovo [Development of the legal and institutional framework for the activities of the Specialized Judicial Chambers and the Specialized Prosecutor's Office for Kosovo]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 5, 6-13 [in Ukrainian].
- Beccaria, C. (1995). *On Crimes and Punishments*. R. Bellamy (Ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Buromenskiy, M., & Gutnyk, V. (2021). Problemas jurídicas internacionales de calificación de los conflictos armados. *Cuestiones Políticas*, 39(68), 735-757. Retrieved from <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/35447>. doi: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3968.47>
- Cassese, A. (2003). *International Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Cassese, A. (2008). *International Criminal Law* (2nd edn.). Oxford : Oxford University Press.
- Council of Europe Parliamentary Assembly. *Committee on Legal Affairs and Human Rights*. AS/Jur (2010) 46 from December 12, 2010.
- Damgaard, C. (2008). *Individual Criminal Responsibility for Core International Crimes: Selected Pertinent Issues*. Berlin: Springer.
- Doc. UN S/RES/1757 (2007), 30 May 2007; S/RES/1664(2006); S/RES/1757 (2007), 30 May 2007.
- Dopovid Heneralnoho sekretaria OON vid 26 lyp. 2010 r. Dok. OON S/2010/394 [Report of the UN Secretary General dated July 26, 2010. Doc. UN S / 2010/394]* [in Ukrainian].

- Dopovid Heneralnogo sekretaria pro stvorennia Spetsialnogo Sudu po Sierra-Leone: dok. OON: S/2000/915 [Report of the Secretary-General on the establishment of the Special Court for Sierra Leone: doc. UN: S/2000/915].* (2000). New York UN.
- Hartley, T. (2010). *The Foundations of European Union Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Hutnyk, V.V. (2021). Problemy prava viiny u naukovykh pratsiakh Khersha Lauterpakhta [Problems of the law of war in the scientific works of Hersh Lauterpacht]. *Filozofski ta metodologični problemy prava, Philosophical and methodological problems of law*, 1(21), 54-59. doi: <https://doi.org/10.33270/02212101.54> [in Ukrainian].
- Hvozdiuk, O. (2019). Kryterii dostatnosti dokaziv [Evidence sufficiency criteria]. *Filozofski ta metodologični problemy prava, Philosophical and methodological issues of law*, 2(18), 63-70. doi: <https://doi.org/10.33270/02191802.63> [in Ukrainian].
- Judgment Constitutional Court of Kosovo in Case No. KO26/(note54), 37.
- Kaminska, N., & Akimov, M. (2020). Vidpovidalnist derzhavy za znyshhennia tsyvilnykh povitrianykh suden: osoblyvosti mizhnarodno-pravovoho ta natsionalnogo rehuliuвання [State responsibility for the destruction of civil aircraft: features of international law and national regulation]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnix sprav imeni E.O. Didorenka, Bulletin of Luhansk State University of Internal Affairs named after E.A. Didorenko*, 3(91), 89-101. doi: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.91.89-101> [in Ukrainian].
- Kononenko, V.P. (2018). Dokazuvannia v mizhnarodnomu sudi OON [Evidence in the UN International Court of Justice]. *Pravova derzhava, Constitutional state*, 32, 176-182. doi: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2018.32.149585> [in Ukrainian].
- Kosovo: Rape as a Weapon of Ethnic Cleansing. Human Rights Watch. March 1, 2000. D1203. (n.d.). refworld.org. Retrieved from <https://refworld.org/docid/3ae6a87a0.html>.
- Koumjian N. (2004). *Accomplishments and Limitations of one Hybrid Tribunal: Experience in East Timor, in Guest Lecture Series of the Prosecutor*. Retrieved from <https://www2.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/1f90cbbc-08e8-4acd-91ee-f49ad93ed86a/0/Koumjianpresentation140404.pdf>.
- Kravchenko, I.M. (2020). Pravovyi status "viiskovopolonenyi" ta "tsyvilnyi zaruchnyk" u rozuminni norm mizhnarodnogo humanitarnoho prava z ohliadu na provedennia operatsii Obiednanykh Syl (ATO) na skhodi Ukrainy [Legal status of "prisoner of war" and "civilian hostage" in the sense of international humanitarian law in view of the Joint Forces (ATO) operation in eastern Ukraine]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnix sprav, Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 1(114), 137-179. doi: <https://doi.org/10.33270/01201141.137> [in Ukrainian].
- Law of Kosovo "Amendment to the Constitution of the Republic of Kosovo" from August 3, 2015, No. 05-D-139. (n.d.). gzk.rks-gov.net. Retrieved from <https://gzk.rks-gov.net>.
- Law of Kosovo "On Specialist Chambers and Specialist Prosecutors Office" No. 05/L-053. (n.d.). gzk.rks-gov.net. Retrieved from <https://gzk.rks-gov.net>.
- Mangu, A.M.B. (2003). *28 South African Yearbook of International Law*.
- Maniscalco, F. (2006). The Loss of the Kosovo Cultural Heritage. *Webjournal*, 2, 21-46.
- McDonald, A. (2002). Sierra Leones Shoestring Special Court. *International Review of the Red Cross*, 84(845), 121-143.
- Meisenberg, S.M. (2004). Legality of Amnesties in International Law. The Lome Amnesty Decision of the Special Court for Sierra Leone. *International Review of the Red Cross*, 86(856), 837-851.
- Parmentier, S. (2003). Global Justice in the Aftermath of Mass Violence. The Role of the International Criminal Court in Dealing with Political Crimes. *International Annals of Criminology*, 41(1-2), 203-224
- Perriello, T., & Wierda, M. (2006). *The Special Court for Sierra Leone Under Security*. New York: International Center for Transitional Justice.
- President of the Republic of Sierra Leone, Annex to the Letter (2000) from the Permanent Representative of Sierra Leone to the United Nations addressed to the President of the Security Council. U.N. Doc. S/2000/786 (Aug. 10, 2000).
- Proniuk, N.V. (2010). *Suchasne mizhnarodne pravo [Modern international law]*. Kyiv: KNT [in Ukrainian].
- Prosecutor v. Ch. G. Taylor. (2004). *Appeals Chamber Decision on 31 May*.
- Reiger, C., & Wierda, M. (2006). *The Serious Crimes Process in Timor-Leste: In Retrospect*. New York: International Center for Transitional Justice.
- Resolution 1244 (1999) RB OON Dokument OON S/RES/1244 (1999).
- Resolution 1315 (2000) RB OON 14.08.2000. Dok. OON: S/RES/1315(2000). New York: UN.
- Resolution 1543 (2004) RB OON. (n.d.). un.org. Retrieved from un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/351/40/PDF/N0435140.pdf.
- Resolution 1664 (2006) RB OON. (n.d.). un.org. Retrieved from <https://un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/351/40/PDF/N0435140.pdf>.
- Resolution 1757 (2007) RB OON. (n.d.). stl-tsl.org. Retrieved from <https://stl-tsl.org/en/documents/un-documents/security-council-resolution-1757>.
- Resolution No. 955 from November 1994. (n.d.). undocs.org. Retrieved from [https://undocs.org/S/RES/955\(1994\)](https://undocs.org/S/RES/955(1994)).
- Romano, C. (2002). Mixed Jurisdictions for East Timor, Kosovo, Sierra Leone and Cambodia: The Coming of Age of Internationalized Criminal Bodies?. *The Global Community: Yearbook of International Law and Jurisprudence*, 2, 97-138.
- Shaptala, N. (2019). Aksiologichna skladova dokazuvannia v konstytutsiinomu sudovomu protsesi [Axiological component of evidence in the constitutional process]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnix sprav, Legal Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 1(17), 7-12. doi: <https://doi.org/10.33270/04191701.7> [in Ukrainian].
- Shcherban, Ye., & Kaminska, N. (2020). Deiaki pytannia implementatsii Rym'skoho statutu pro Mizhnarodnyi kryminalnyi sud [Specific Issues of the Implementation of the Roman Statute on the International Criminal Court]. *Naukovyi*

- visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, *Scientific Herald of the National Academy of Internal Affairs*, 2(115), 138-143. doi: <https://doi.org/10.33270/01201152.138> [in Ukrainian].
- Sierra Leone Country Report on Human Rights Practices for 1996, 1997. *United States Department of State*. Retrieved from state.gov/www/global/human_rights/1996_hrp_report/sierrale.html.
- Statut Mizhnarodnoho sudu OON [Charter of the International Court of Justice]. (n.d.). www.icj-cij.org. Retrieved from <https://www.icj-cij.org/public/files/statute-of-the-court/statute-of-the-court-ru.pdf> [in Ukrainian].
- Statut Spetsialnoho sudu: dokument OON S/2002/246 from March 8, 2002 [Statute of the Special Court: UN document S/2002/246 from March 8, 2002].
- UNTAET/REG/2000/11, 6 March 2000 UN Transitional Administration of East Timor. No.2000/15. URL: <https://un.org/peace/etimor/untaetR/reg11.pdf>.
- UNTAET/REG/2000/15, 6 June 2000. UN Transitional Administration of East Timor. Electronic data (1 file). (n.d.). un.org. Retrieved from <https://un.org/peace/etimor/untaetR/reg0015E.pdf>.
- Volevodz, A.G. (2009). Mezhdunarodnoe ugovnoe pravosudie: ot idei k sovremennoy sisteme [International Criminal Justice: from idea to modern system]. *Vestnik MGIMO, The journal MGIMO*, 2, 55-68 [in Russian].
- Yuskiv, B., & Khomych, S. (2017) The role of media propaganda in the "hybrid war". *Actual problems of international relations*, 132. doi: <https://doi.org/10.17721/apmv.2017.132.0.27-43>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Agreement between the United Nations and the Government of Sierra Leone on the Establishment of a Special Court for Sierra Leone (Jan. 16, 2002)/2178 U.N.T.S. 137.
- Базов. О.В. Розвиток правових та інституційних засад діяльності Спеціалізованих судових палат і Спеціалізованої прокуратури по Косово. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2021. № 5. С. 6–13. doi: <https://doi.org/10.32886/10.32886/instzak.2021.05.01>.
- Beccaria C. On Crimes and Punishments / R. Bellamy (Ed.). Cambridge : Cambridge University Press. 1995. 236 p.
- Buromenskiy M., Gutnyk V. Problemas jurídicos internacionales de calificación de los conflictos armados. *Cuestiones Políticas*. 2021. No. 39 (68). P. 735–757. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/35447>. doi: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3968.47>.
- Cassese A. *International Criminal Law*. Oxford : Oxford University Press, 2003. 472 p.
- Cassese A. *International Criminal Law*. 2nd edn. Oxford : Oxford University Press, 2008. P. 4.
- Council of Europe Parliamentary Assembly. *Committee on Legal Affairs and Human Rights*. AS/Jur (2010) 46 from December 12, 2010.
- Damgaard C. *Individual Criminal Responsibility for Core International Crimes: Selected Pertinent Issues*. Berlin : Springer, 2008. 456 p.
- Doc. UN S/RES/1757 (2007), 30 May 2007; S/RES/1664(2006); S/RES/1757 (2007), 30 May 2007.
- Доповідь Генерального секретаря ООН від 26 лип. 2010 р. Док. ООН S/2010/394.
- Доповідь Генерального секретаря про створення Спеціального Суду по Сьєрра-Леоне : док. ООН: S/2000/915. New York UN, 2000. 35 p.
- Hartley T. *The Foundations of European Union Law*. Oxford : Oxford University Press, 2010. 188 p.
- Гутник В. В. Проблеми права війни у наукових працях Херша Лаутерпахта. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2021. № 1 (21). С. 54–59. doi: <https://doi.org/10.33270/02212101.54>.
- Гвоздік О. Критерії достатності доказів. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2019. № 2 (18). С. 63–70. doi: <https://doi.org/10.33270/02191802.63>.
- Judgment Constitutional Court of Kosovo in Case No. KO26/(note54). P. 37.
- Камінська Н., Акімов М. Відповідальність держави за знищення цивільних повітряних суден: особливості міжнародно-правового та національного регулювання. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2020 № 3 (91). С. 89–101. doi: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.91.89-101>.
- Кононенко В. П. Доказування в міжнародному суді ООН. *Правова держава*. 2018. № 32. С. 176–182. doi: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2018.32.149585>.
- Kosovo: Rape as a Weapon of Ethnic Cleansing. Human Rights Watch. March 1, 2000. D1203. URL: <https://refworld.org/docid/3ae6a87a0.html>.
- Koumjian, N. (2004). Accomplishments and Limitations of one Hybrid Tribunal: Experience in East Timor, in Guest Lecture Series of the Office of the Prosecutor. 2004. URL: <https://www2.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/1f90cbbc-08e8-4acd-91ee-f49ad93ed86a/0/Koumjianpresentation140404.pdf>.
- Кравченко І. М. Правовий статус «військовополонений» та «цивільний заручник» у розумінні норм міжнародного гуманітарного права з огляду на проведення операції Об'єднаних Сил (АТО) на сході України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1 (114). С. 137–179. doi: <https://doi.org/10.33270/01201141.137>.
- Amendment to the Constitution of the Republic of Kosovo : Law of Kosovo from August 3, 2015, No. 05-D-139. URL: <https://gzk.rks-gov.net>.
- On Specialist Chambers and Specialist Prosecutors Office : Law of Kosovo No. 05/L-053. URL: <https://gzk.rks-gov.net>.
- Mangu A. M. B. 28 South African Yearbook of International Law. 2003. P. 238.
- Maniscalco F. The Loss of the Kosovo Cultural Heritage. *Webjournal*. 2006. Vol. 2. P. 21–46.
- McDonald A. Sierra Leones Shoestring Special Court. *International Review of the Red Cross*. 2002. Vol. 84. No. 845. P. 121–143.
- Meisenberg S. M. Legality of Amnesties in International Law. The Lome Amnesty Decision of the Special Court for Sierra Leone. *International Review of the Red Cross*. 2004. Vol. 86. No. 856. P. 837–851.

- Parmentier S. Global Justice in the Aftermath of Mass Violence. The Role of the International Criminal Court in Dealing with Political Crimes. *International Annals of Criminology*. 2003. No. 41 (1-2). P. 203–224.
- Perriello T., Wierda M. The Special Court for Sierra Leone Under Security. New York : International Center for Transitional Justice, 2006. P. 4–9.
- President of the Republic of Sierra Leone, Annex to the Letter dated Aug. 9, 2000 from the Permanent Representative of Sierra Leone to the United Nations addressed to the President of the Security Council. U.N. Doc. S/2000/786 (Aug. 10, 2000).
- Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навч. посіб. Київ : КНТ, 2010. 280 с.
- Prosecutor v. Ch. G. Taylor. Appeals Chamber Decision on 31 May 2004.
- Reiger C., Wierda M. The Serious Crimes Process in Timor-Leste: In Retrospect. New York : International Center for Transitional Justice, 2006. 41 p.
- Resolution 1244 (1999) RB OON Dokument OON S/RES/1244 (1999).
- Resolution 1315 (2000) RB OON 14.08.2000. Dok. OON: S/RES/1315(2000). New York : UN, 2000. 3 p.
- Resolution 1543 (2004) RB OON. URL: <https://un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/351/40/PDF/N0435140.pdf>.
- Resolution 1664 (2006) RB OON. URL: <https://un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/351/40/PDF/N0435140.pdf>.
- Resolution 1757 (2007) RB OON. URL: <https://stl-tsl.org/en/documents/un-documents/security-council-resolution-1757>.
- Resolution No. 955 from November 1994. URL: [https://undocs.org/S/RES/955\(1994\)](https://undocs.org/S/RES/955(1994)).
- Romano C. Mixed Jurisdictions for East Timor, Kosovo, Sierra Leone and Cambodia: The Coming of Age of Internationalized Criminal Bodies? *The Global Community: Yearbook of International Law and Jurisprudence*. 2002. V. 2. P. 97–138.
- Шаптала Н. Аксиологічна складова доказування в конституційному судовому процесі. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 1 (17). С. 7–12. doi: <https://doi.org/10.33270/04191701.7>.
- Sierra Leone Country Report on Human Rights Practices for 1996, 1997. *United States Department of State*. URL: https://state.gov/www/global/human_rights/1996_hrp_report/sierrale.html.
- Статут Міжнародного суду ООН. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/statute-of-the-court/statute-of-the-court-ru.pdf>.
- Статут Спеціального суду : документ ООН S/2002/246, March 8, 2002.
- UNTAET/REG/2000/11, 6 March 2000 UN Transitional Administration of East Timor. No. 2000/15. URL: <https://un.org/peace/etimor/untaetR/reg11.pdf>.
- UNTAET/REG/2000/15, 6 June 2000. UN Transitional Administration of East Timor. Electronic data (1 file). URL: <https://un.org/peace/etimor/untaetR/reg0015E.pdf>.
- Yuskiv B., Khomych S. The role of media propaganda in the «hybrid war». *Actual problems of international relations*. 2017. No. 132. doi: <https://doi.org/10.17721/apmv.2017.132.0.27-43>.
- Волеводз А. Г. Международное уголовное правосудие: от идеи к современной системе. *Вестник МГИМО*. 2009. № 2. С. 55–68.
- Щербань Є., Камінська Н. Деякі питання імплементації Римського статуту про Міжнародний кримінальний суд. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 2 (115). С. 138–143. doi: <https://doi.org/10.33270/01201152.138>.

Стаття надійшла до редколегії 04.08.2021

Bazov O. – Ph.D in Law, Doctoral Student of the Department of International Law of the Institute of International Relations of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5763-1653>

Legal Bases of the Contaminated Model International Criminal Justice

*The article analyzes the legal and institutional principles of formation and activity of international criminal judicial bodies, which are related to the contaminated (mixed) model of international justice, which are of great scientific and practical interest. The **purpose** of the article is to determine on the basis of international legal acts, judicial practice and scientific achievements of legal and institutional principles of formation and operation of international criminal contaminated courts, features of their legal status, jurisdiction and judicial activity. The **methodological basis** of the article is the use of philosophical, general and special scientific methods, among which the fundamental are dialectical, comparative law, system-structural, hermeneutic, anthropological methods. The **scientific novelty** is that the study of the legal and institutional foundations of the formation and operation of contaminated courts in the field of international criminal justice in Ukraine is carried out for the first time. **Conclusions.** Coverage of the nature and features of the legal and institutional framework for the formation and operation of international criminal contaminated courts plays an important role in the fight against international crime, peace and international security. The application of a contaminated model of international criminal justice helps to increase the effectiveness of combating international crime.*

Keywords: international criminal judicial body; contaminated model; legal bases; institutional base; international crimes.